

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการทางการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทางการศึกษา และปัจจัยที่ทำให้กลุ่มคงอยู่และบทบาทของการศึกษาที่มีผลต่อการคงอยู่ของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อสามารถเป็นข้อมูลนำไปประยุกต์ใช้ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องกลุ่ม ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม พัฒนาการกลุ่ม องค์ประกอบของกลุ่ม เก็บข้อมูลภาคสนามจากการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหลวง บ้านเหมียง หมู่ที่ 2 ต.นาครี อ.แม่ทะ จ.ลำปาง โดยการสังเกต และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สมาชิกกลุ่มและองค์กรภายในชุมชน โดยตัวผู้วิจัยเอง ทำการวิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะข้อมูลเป็นหมวดหมู่ โยงความสัมพันธ์ของมิติต่าง ๆ โดยยึดกรอบความคิดแบบองค์รวม

สรุปสาระสำคัญของการวิจัย

กระบวนการทางการศึกษาในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีรูปแบบที่สมาชิกกลุ่มได้รับ แบ่งได้เป็นช่วง ๆ คือ

1. ช่วงแรกเกิดขึ้นก่อนการจัดตั้งกลุ่มเป็นลักษณะการเผยแพร่ แนวคิดการดำเนินงานกลุ่ม โดยวิธีพูดคุยในที่ประชุมชาวบ้านประจำเดือน และในที่ต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน ในสมาชิกกลุ่มทอผ้าก่อนจนสมาชิกกลุ่มทอผ้ามีความเข้าใจพอสมควร จึงมีการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มทอผ้าจำนวน 7 คน จัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์ฯ ขึ้น

2. ช่วงที่มีการรวมกลุ่มเกิดขึ้นแล้ว เป็นลักษณะสมาชิกมีจำนวนเพิ่มขึ้นพอสมควรแล้ว และตั้งมาได้ 3 ปี มีการประชุมสมาชิกภายในกลุ่มขึ้น โดยสมาชิกทุกคนมีการพูดคุย ชักชวนการดำเนินงานจัดตั้งกลุ่ม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม เป็นลักษณะที่สมาชิกภายในกลุ่มได้มีโอกาสเรียนรู้บทบาทของกลุ่ม บทบาทของกรรมการกลุ่ม รวมตลอดถึงบทบาทของสมาชิกกลุ่ม มากขึ้น ซึ่งได้มีการ

ชักชวนพูดคุยในช่วงกลางคืน เพื่อค้นหาผู้นำกลุ่ม ในการชี้แจงการดำเนินงานของกลุ่ม ให้แก่คณะกรรมการการตัดสินใจการประกวดหมู่บ้าน (เกิดขึ้น 2 ช่วง คือช่วงประกวดหมู่บ้านพัฒนาและประกวดกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตช่วงละ 1-2 เดือน)

3. ช่วงก่อนการประกวดหมู่บ้านพัฒนาและการประกวดกลุ่มออมทรัพย์ฯ ซึ่งเป็นลักษณะการได้รับการสนับสนุนในรูปแบบของการฝึกอบรม การสัมมนา คือเมื่อเริ่มก่อตั้งกลุ่ม มีการคัดเลือกประธานกลุ่มเข้ารับการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีของกลุ่ม (ปี 2527) และมีการฝึกอบรมสัมมนาคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่มีการดำเนินงานมาครบ 5 ปี (2530) มีตัวแทน 3 คนเข้าร่วมสัมมนา คือ ประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ทำให้คณะกรรมการมีแนวคิด แนวทางในการบริหารงานของกลุ่มมากขึ้น

4. ช่วงที่หมู่บ้านเป็นสถานที่ศึกษาดูงานของเจ้าหน้าที่และองค์กรชุมชนต่างๆ เป็นช่วงที่เกิดขึ้นหลังจากที่หมู่บ้านได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านพัฒนาในปี 2528-2529 ซึ่งในช่วงนั้นมีคณะเจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาจากประเทศอาฟริกา บังคลาเทศ นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ในจังหวัดลำปางและรวมตลอดถึงองค์กรชุมชนอื่น ๆ ในช่วงปี 2529-2530 เฉลี่ยมีผู้มาศึกษาดูงานเดือนละ 4 ถึง 6 กลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มต้องมีการเตรียมการหมุนเวียนกันมาบรรยายการดำเนินงานของกลุ่ม ตลอดจนทำให้สมาชิกภายในได้มีโอกาส พูดและมีการเปิดโอกาสให้มีการซักถามการดำเนินกลุ่มด้วย ทำให้สมาชิกกลุ่มได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเองตลอดเวลา และนำไปใช้ในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มคงอยู่

การจัดตั้งและการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหลวง บ้านเหมียง เป็นลักษณะการจัดตั้งกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มมีความต้องการหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความสมัครใจจริง มีสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกัน อยู่ใกล้ใกล้เคียงกัน มีความสัมพันธ์ต่อกันไม่ขัดแย้งกัน โดยมีเครื่องบ่งชี้การพัฒนาของกลุ่มคือ

1. มีการปรับตัวของกลุ่มตลอดเวลา เช่นในระยะแรกมีการร่างระเบียบให้เป็นไปในแนวทางของทางราชการ มีคณะกรรมการตามแนวทาง ต่อมาได้มีการปรับปรุงระเบียบทุกปี มีการแก้ไขปัญหาของกลุ่มร่วมกันตลอด

2. มีการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม คือเป้าหมายระยะยาวเพื่อรวมเงินในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป้าหมายระยะสั้นกำหนดออมเงินให้สมาชิกประหยัด และมีการลงทุนร้านค้าร่วมกัน จนครบกำหนดระยะเวลา 5 ปี มีการให้สมาชิกกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยถูก

3. มีความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่มซึ่งสมาชิกกลุ่มเริ่มจากสมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้า กิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ เช่นกิจกรรมร้านค้ากิจกรรมการกู้เงิน กรรมการของกลุ่มที่ดำเนินการเป็นสตรีแทบทั้งสิ้น จึงเป็นลักษณะที่มีความสัมพันธ์อันดีกันมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบันสมาชิกจำนวน 229 คน เป็นสตรี 147 คน

4. บรรยากาศของกลุ่ม กลุ่มมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศของกลุ่มด้วยดีตลอด เช่นเมื่อมีปัญหาสมาชิกมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาตลอด

5. ประสิทธิภาพของกลุ่ม นับตั้งแต่เริ่มมีกิจกรรมของกลุ่มในปี 2527 ในรูปของร้านค้าศูนย์สาธิตการตลาด ใช้บ้านสมาชิกเป็นอาคารชั่วคราว มาจนถึงมีอาคารถาวรในปี 2530 มีการแบ่งกำไรให้สมาชิกในรูปของปันผล และเฉลี่ยคืนทุกปี และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาสมาชิกกลุ่มมีการเบิกค่ารักษาพยาบาลได้

6. แรงผลักดันของกลุ่ม กลุ่มมีผู้นำชุมชนและข้าราชการที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นแรงผลักดัน ในการเสนอแนะ ร่างระเบียบให้มีความกระชับ รัดกุม เป็นประโยชน์กับสมาชิก และมีการแก้ไขให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอและนอกจากนี้ยังมีแรงผลักดันให้กลุ่มสามารถกู้เงินจากทางราชการในรูปของเงินทุนหมุนเวียนพัฒนาการชุมชน ซึ่งไม่มีดอกเบี้ยให้กลุ่มนำมาลงทุนร้านค้าและให้สมาชิกกู้ถึง 3 ครั้ง

7. มีกิจกรรมของกลุ่ม กลุ่มนับตั้งแต่การก่อตั้งเป็นต้นมากลุ่มมีกิจกรรมของกลุ่ม ที่มีการพบปะพูดคุยกันตลอด กล่าวคือมีการประชุมเตรียมการประชุมหมู่บ้าน ประชุมเตรียมการชักชวนความเข้าใจ การประกวดกลุ่มออมทรัพย์ และนอกจากนี้กลุ่มมีกิจกรรมร้านค้าของกลุ่มซึ่งมีสมาชิกซื้อสินค้าทั้งเงินสดและเงินเชื่อ กิจกรรมการกู้เงินซึ่งสมาชิกกลุ่มมีการพิจารณาการกู้เงินทุกเดือน สมาชิกกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา

การบริหารและการจัดการกลุ่ม กลุ่มมีโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มตามแนวทางที่ทางราชการกำหนดคือ ฝ่ายอำนวยการฝ่ายเงินกู้ ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายส่งเสริม ซึ่งสมาชิกมีการสลับเปลี่ยนกันมาบริหารทุก 2 ปี

นอกจากนี้พบว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้กลุ่มฯ พึ่งตนเองได้

1. ผู้นำหรือกรรมการกลุ่ม เป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในกลุ่มเมื่อมีปัญหาอุปสรรคกลุ่ม มีการประชุมร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มตลอด
2. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและผู้นำชุมชนจาก 4 กระทรวงหลัก คือเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูใหญ่โรงเรียนประจำหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ ชกส. ที่มีสำนักงานในหมู่บ้าน ในรูปแบบของการให้ความรู้ ความเข้าใจคณะกรรมการในการจัดทำบัญชีกลุ่ม การตรวจสอบ การช่วยเหลือการร่างระเบียบและช่วยแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม
3. หน่วยงานหรือองค์กรที่เป็นพี่เลี้ยงของกลุ่มฯ คือหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ทะ สนับสนุนให้กรรมการมีการฝึกอบรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำบัญชีการบริหารงานกลุ่ม และสนับสนุนให้กู้ยืมเงินทุนหมุนเวียนพัฒนาการชุมชน 3 ครั้ง (พ.ศ. 2528-2530 และ 2535)
4. การรวมตัวของกลุ่ม ส่วนใหญ่สมาชิกเป็นสตรี (ร้อยละ 64.19) ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีภายในกลุ่ม
5. ขนาดของกลุ่ม ขนาดของกลุ่มจะมีจำนวนสมาชิกคือ 229 คน ส่วนใหญ่ เป็นสตรี (ร้อยละ 64.19) มีการช่วยเหลือและเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบภายในกลุ่มอย่างทั่วถึงทำให้กลุ่มมีการดำเนินงานของกลุ่มด้วยดีตลอดมา
6. จุดมุ่งหมายและการสื่อสารภายในกลุ่ม กลุ่มมีการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มตลอดทั้งในรูปแบบการพูดคุยพบปะระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิก ช่วงที่สมาชิกกลุ่มนำสัจจะมาฝากในวันเสาร์แรกของเดือน เมื่อมีปัญหาที่มีการประชุมหาแนวทางร่วมกันทำให้กลุ่มสามารถปรับตัวตามสภาพ ในการเอื้อประโยชน์ให้กับสมาชิกได้มาก

อภิปรายผล

กลุ่มเป็นกระบวนการที่มีระบบ มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รวมไปถึงการพัฒนาในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่ม ลักษณะและขนาดของกลุ่ม บรรยากาศภายในกลุ่ม การติดต่อสื่อสาร และบทบาทผู้นำภายในกลุ่ม อัตราการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน บางกลุ่มก็เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว บางกลุ่มก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาจเกิดจากปัจจัยภายในของกลุ่มเอง เช่น การเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของสมาชิก การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ และการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม แต่การเปลี่ยนแปลงบางครั้ง เกิดขึ้นจากสภาพภายนอกกลุ่มที่มากกระทบทำให้กลุ่มเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับสภาพภายนอกนั้น ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งหากกลุ่มไม่ยอมเปลี่ยนแปลง หรือปรับตัวแล้ว กลุ่มจะไร้ประสิทธิภาพ หรือต้องสลายตัวไปในที่สุดสภาพการปรับตัวหรือการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มดังกล่าว ทำให้กลุ่มสามารถคงอยู่ได้

กลุ่มที่คงอยู่อย่างต่อเนื่อง ต้องมีการปรับตัวโดยมีการแก้ไข ระเบียบของกลุ่มเป็นระยะตามความต้องการของสมาชิกตลอด เช่น กฎ ระเบียบที่ทำให้สมาชิกบางคนไม่ได้รับประโยชน์ทำให้มีการโต้แย้งภายในกลุ่ม และต้องมีการปรับตัว เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของกลุ่ม การปรับแก้ระเบียบต่าง ๆ ทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับความพอใจมากขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของจิรพรรณ กาญจนจิตรา (2528, หน้า 253 - 254) ที่ว่าลักษณะความสามารถในการยอมรับ แนวคิดตลอดจนการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับ และเทคนิคในการดำเนินงานของกลุ่มสามารถเพิ่มสมรรถภาพในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ และกลุ่มมีการตัดสินใจ เพื่อที่จะเลือกดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มโดยสมาชิกมีการปรับปรุงตัวเองตลอด

การที่สมาชิกของกลุ่ม ได้มีโอกาสได้พูดคุยกัน ในระหว่างที่กลุ่มมีการประชุมสมาชิก และการที่สมาชิกได้รับความรู้ ความเข้าใจ เห็นประโยชน์ในการรวมตัวกัน จากการที่ทางกลุ่มได้รับฟัง หรือพบเห็นจากการศึกษาดูงานในหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จ และจากการที่กลุ่มมีการประชุมพูดคุยกันเองทั้งอยู่เป็นทางการและจากการพูดคุยกันเองในชุมชนในโอกาสต่าง ๆ นอกจากนี้

สมาชิกกลุ่มได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนกับองค์กรภายนอก ที่มาศึกษาดูงานภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีการพูดคุยและซักถามถึงปัญหาการดำเนินงาน และวิธีการแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ก่อให้เกิดการเรียนรู้วิธีการ แนวทางในการแก้ปัญหาของกลุ่มมากขึ้น นับได้ว่า กระบวนการดังกล่าวมีบทบาท ในการสร้างคนหรือพัฒนาโดยอาศัย "สถานการณ์ของกลุ่มหรือชีวิตของกลุ่ม เพื่อเรียนรู้และมีประสบการณ์ ในพลวัตรกลุ่ม" (อาภรณ์ จันทรสว่าง, 2525 หน้า 49) การรวมตัวของสมาชิกกลุ่ม ทำให้สมาชิกได้มีโอกาสเรียนรู้ มีการปรับตัวโดยอาศัยกิจกรรมของกลุ่ม จนสมาชิกของกลุ่มสามารถพัฒนาความสามารถของตนให้เป็นคนคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น ตัดสินใจด้วยเหตุผล สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภาภรณ์ อุ่นเมตตาคิจิต, 2526 หน้า 79)

การปรับตัวของกลุ่มทุกระยะดังกล่าว ทำให้สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุภาภรณ์ อุ่นเมตตาคิจิต (2526 หน้า 1) ว่า การปรับตัว ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปในแนวทางที่ดีขึ้นสมาชิกของกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรม ให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น เช่น มีการหมุนเวียนกันมาร่วม เป็นกรรมการของกลุ่ม มีการร่วมกันหาทางแก้ไขปัญหากลุ่มเมื่อเกิดมีปัญหขึ้น

ผู้นำของกลุ่ม เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการการสนับสนุนกลุ่ม ในรูปแบบของการให้ความรู้ ความเข้าใจ แก่สมาชิกกลุ่ม เช่น การบริหาร การจัดการ การจัดทำบัญชีของกลุ่ม ฯลฯ รวมตลอดถึงการช่วยเหลือให้คำปรึกษา ร่วมคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการเผยแพร่แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจกับบุคคลภายนอกให้เข้าใจในวัตถุประสงค์และกิจกรรมของกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526, หน้า 12 - 14) ว่ากลุ่มองค์กรสามารถพึ่งตนเองได้ ต้องขึ้นอยู่กับผู้นำพอสมควร

กระบวนการทางการศึกษา ที่กลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้สมาชิกภายในกลุ่ม เป็นลักษณะของการศึกษา ตามอรรถาธิบาย ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกได้มีการพบปะพูดคุยกันเองในชุมชน และมีการพูดคุยกันในลักษณะที่มีกิจกรรมของกลุ่มร่วมกัน เช่นกิจกรรมตามประเพณีของหมู่บ้านต่างๆ เป็นต้น และจากการประสบปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มร่วมกัน ทำให้สมาชิกได้มีโอกาสประชุม และแลกเปลี่ยนความรู้หาแนวทางร่วมกัน

นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มยังมีการได้รับความรู้ จากการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่เป็นข่าวสารประจำวันจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสมาชิกกลุ่มที่มีการออกไปจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองตามตัวเมืองแล้วสมาชิกกลุ่มได้รับทราบ

กระบวนการทางการศึกษาดังกล่าว เป็นลักษณะที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป นับตั้งแต่ที่สมาชิกกลุ่ม ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ไม่กี่คน จนมีสมาชิกค่อย ๆ เข้าใจ มากขึ้น ซึ่งมีหลายรูปแบบหลายวิธีการ เช่น การพบปะพูดคุยกับคนที่มาจากภายนอกชุมชน การเรียนรู้จากสื่อมวลชน การได้รับฟังการบอกเล่าของผู้ที่เคยเข้าไปทำงานในเมือง การพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้านโดยใช้สถานที่ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น ศูนย์สาธิตการตลาด วัด โรงเรียน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นตามโอกาส เวลา สถานที่ต่าง ๆ โดยที่เป็นการเกิดขึ้นภายในชุมชนเอง มีการใช้ภาษา วัฒนธรรม ของชุมชนตามโอกาส

ลักษณะของการศึกษา ที่เกิดขึ้น ทำให้สมาชิกกลุ่ม เกิดการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเอง ปรับปรุงตนเอง แก้ไขปัญหาของตนเองได้ และมีความเข้าใจร่วมกันในสมาชิกกลุ่ม จนสามารถปรับปรุงกลุ่ม แก้ไขปัญหาของกลุ่มให้กลุ่มสามารถคงอยู่ โดยตลอด นอกจากนี้ภายในชุมชนเอง มีระบบการถ่ายทอดความรู้ในท้องถิ่นที่มีมาแต่ดั้งเดิมเริ่มด้วยการถ่ายทอดความรู้ภายในครอบครัว โดยเริ่มจากบ้านต่อจากนั้นจะมีโอกาสการเรียนรู้ในวัด และมีการขยายโอกาสไปถึงการเรียนรู้ในโรงเรียน (ชูเกียรติ สีสวรรณ์, 2535, หน้า 37)

ส่วนการให้การศึกษา จากภายนอกนั้นเป็นลักษณะการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ โดยเป็นในรูปแบบของทางการ เช่น การฝึกอบรม การสัมมนา ในระยะสั้น ๆ โดยมีการให้การศึกษาในช่วงที่กลุ่มได้มีการรวมตัวกันมาแล้วระยะหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารงานกลุ่มการให้ความรู้เรื่องการร่างระเบียบของกลุ่ม ซึ่งการฝึกอบรม สัมมนา จะเป็นลักษณะของการฝึกอบรมสัมมนาที่คัดเลือกคณะกรรมการกลุ่ม ผู้นำของกลุ่มมาให้ความรู้ เพื่อให้ผู้นำกลุ่ม หรือคณะกรรมการได้นำไปปฏิบัติต่อกลุ่ม และเผยแพร่แก่สมาชิกกลุ่มต่อไป คณะกรรมการนำมากำกับกลุ่มโดยการมีการหมุนเวียนกันมาเป็นกรรมการ เพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติในการบริหารงานของกลุ่มเป็นระยะทุก ๆ 2 ปี

บทบาทของการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลสามารถพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมอันเป็นที่พึงประสงค์ของตนเอง และสังคม โดยที่บุคคลผู้นั้นอาจจะได้รับการถ่ายทอดคุณลักษณะที่พึงปรารถนามาจากครู อาจารย์ หรือสื่อกลาง อื่นๆ หรืออาจเกิดจากการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ด้วยตนเองก็ได้ (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์ และคณะ 2534 หน้า 1) นับได้ว่า มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสังคม ตลอดจนองค์กรชุมชนที่อาศัยอยู่ ทั้งนี้การศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ด้วยตนเองของ สมาชิกกลุ่ม ทำให้สมาชิกกลุ่ม เกิดการเจริญงอกงาม สามารถแก้ปัญหากลุ่มและปัญหาชีวิตของตนเองได้

ปัญหาที่เกิดขึ้น คือคณะกรรมการกลุ่มหรือผู้นำกลุ่ม เป็นเพียงทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกเท่านั้น ผู้นำกลุ่มไม่ได้ทำหน้าที่ในการนำกลุ่ม ตามบทบาทของผู้นำได้อย่างเต็มที่ ผู้นำบางคนไม่มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจไปสู่สมาชิกของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าไม่มีการแก้ไขให้ผู้นำของกลุ่ม มีการพัฒนาตนเองให้สามารถมีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ รวมตลอดถึง มีการพัฒนาสื่อ และวิธีการใช้สื่อที่เหมาะสมกับสภาพของชุมชน

ระบบการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูล ความรู้และคำแนะนำระหว่างคนในชุมชน ค่อย ๆ หมดไป และต้องแสวงหาคำแนะนำจากภายนอกชุมชนมากขึ้นทุกที ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านอาชีพ หรือการดำรงชีวิต ด้านอื่น ๆ (ชูเกียรติ ลีสุวรรณ, 2536 หน้า 57) การถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ที่เป็นลักษณะแนวทางใหม่ ๆ ที่เกิดจากองค์กรภายนอก เข้าไปสู่ชุมชน ที่ไม่คำนึงถึงระบบการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลดังกล่าว ทำให้เกิดความขัดแย้ง ในการรับรู้ข่าวสารข้อมูล ของคนในชุมชนได้ ซึ่งวิธีการในการให้การศึกษา ควรมีวิธีการที่เหมาะสมกับระบบการถ่ายทอด ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย

การฝึกอบรม สัมมนา ที่เป็นลักษณะเกิดจากภายนอกชุมชน บางครั้งไม่ได้เป็นความต้องการ ของกลุ่ม หรือไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาของกลุ่ม อย่างแท้จริงได้ ผู้จัดการศึกษาควรมีการปรับเนื้อหา หลักสูตร ให้มีความสัมพันธ์กับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มดังกล่าว เพื่อที่จะ ทำให้ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาสัมฤทธิ์ผลดีเท่าที่ควรได้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง กระบวนการทางการศึกษาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิต บ้านหลวง บ้านเหมียง อ.แม่ทะ จังหวัดลำปาง สามารถทำเป็นข้อมูล ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องกลุ่ม ที่เหมาะสม ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางดังนี้

1. การจัดการศึกษาควรคำนึงถึงกระบวนการทางการศึกษา ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม เป็น ลักษณะที่เกิดขึ้นภายในสมาชิกกลุ่ม ซึ่งเป็นคนในชุมชนเอง มีค่านิยมวัฒนธรรมภาษาเป็นของตนเอง องค์การภายนอกหรือส่วนราชการที่จะเข้าไปเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้กับสมาชิก ซึ่งเป็นคนใน ชุมชนนั้น ๆ ทั้งในรูปการจัดการฝึกอบรมสัมมนา หรืออื่น ๆ ควรมีการ การส่งเสริม สนับสนุนให้ ผู้นำชุมชนให้มีความรู้และได้พัฒนาการถ่ายทอดความรู้ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นแก่สมาชิกด้วย

2. การจัดการศึกษา หรือการให้ความรู้ความเข้าใจ สมาชิกที่อยู่ในชุมชนเพื่อการคง อยู่ของกลุ่ม ควรตระหนักว่าภายในชุมชนมีระบบการถ่ายทอดความรู้อยู่แล้ว การจัดการศึกษาควร ให้ความสำคัญและใช้ประโยชน์รากฐานของระบบความรู้ที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้มากขึ้น

3. กระบวนการทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในกลุ่มและชุมชนเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นมีวัฒนธรรม ภาษา วิถีชีวิตเป็นพื้นฐานของคนในชุมชนเอง การจัดการศึกษาควรคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ เพื่อนำไป สู่การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ การพัฒนาสื่อต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน ในการจัดการ ศึกษา

4. กระบวนการทางการศึกษา ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มองค์กรชุมชนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวเองมีการถ่ายทอดสืบทอด ให้กับสมาชิกอยู่ตลอดเวลา การจัดการศึกษาควรคำนึงถึงความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าวด้วย ซึ่งสามารถให้สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจตนเองตลอด

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัย

1. ควรศึกษากระบวนการทางการศึกษา ที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของกลุ่มอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการทางการศึกษาที่ส่งผลต่อการคงอยู่มากขึ้น

2. ควรศึกษากระบวนการทางการศึกษา ที่ทำให้กลุ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือ ไม่ดีขึ้นในลักษณะปัจจัยที่แตกต่างกันอย่างไรบ้าง

3. ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการในด้านความรู้ความเข้าใจ และการศึกษาของสตรีส่ง
ผลต่อการคงอยู่ของกลุ่มและการเปลี่ยนแปลงกลุ่ม
4. ควรศึกษากระบวนการการสืบทอดการคงอยู่ของกลุ่ม
5. ควรศึกษาสื่อ และกระบวนการที่เหมาะสม ในการให้ความรู้ความเข้าใจของผู้นำ
ชุมชนและสมาชิกชุมชนในการใช้กลุ่มเพื่อการเรียนรู้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved